
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXX, 2

SECTIO K

2023

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa

RAFAŁ LEŚNICZAK

ORCID ID: 0000-0003-0099-4327

*Obraz przywództwa politycznego kanclerza Olafa Scholza
na łamach dziennika „Rzeczpospolita” w kontekście wojny Rosji
w Ukrainie (2021–2023)*

The Image of the Political Leadership of Chancellor Olaf Scholz in the “Rzeczpospolita”
Daily in the Context of Russia’s War in Ukraine (2021–2023)

ABSTRAKT

Celem artykułu jest rekonstrukcja medialnego obrazu przywództwa politycznego Olafa Scholza w okresie bezpośrednio poprzedzającym pełnoskalową inwazję Rosji na Ukrainę w 2022 r. oraz podczas wojny, aż do konferencji dotyczącej przyszłości Ukrainy odbywającej się w Arabii Saudyjskiej w Dżuddzie. W badaniach wykorzystano metodę analizy zawartości, metodę systematycznego przeglądu literatury oraz metodę analizy i syntezy. Wizerunek Scholza na łamach dziennika „Rzeczpospolita” jest ambiwalentny i odzwierciedlający tzw. *Realpolitik*. Kanclerz RFN został zaprezentowany jako polityk wspierający Ukrainę zasadniczo tylko na poziomie deklaratywnym, natomiast medialny obraz realnych działań Niemiec jest niespójny z przekazem słownym kanclerza. W analizowanym dzienniku wizerunek szefa rządu RFN jest obrazem polityka mającego zamiar podtrzymywanie biznesowych relacji z Rosją i powrót do polityki *business as usual* z Federacją Rosyjską. Scholz zostaje zaprezentowany jako polityk niewspierający Ukrainę w jej aspiracjach związanych z członkostwem w NATO i Unii Europejskiej. Artykuł zwiększa wartość poznawczą w obszarze badań nad medialnym obrazem przywódców politycznych Europy w kontekście prowadzonej przez Federację Rosyjską wojny w Ukrainie.

Słowa kluczowe: Olaf Scholz, przywództwo polityczne, „Rzeczpospolita”, wizerunek, wojna Rosji w Ukrainie

WSTĘP

Przywództwo polityczne należy traktować jako szczególną formę władzy, w której kluczowe są relacje przywódcy i jego zwolenników, uwzględniające wzajemne potrzeby i aspiracje prowadzące do wyznaczonego celu. Na przywództwo polityczne wpływają czynniki osobowe i instytucjonalne. Osoba aspirująca do bycia przywódcą politycznym może posiadać pewne predyspozycje behawioralne, umożliwiające jej wpływanie na grupę, nawet w sposób nieformalny, tj. niezależny od zajmowanej pozycji. Może jednak formalnie pełnić określony urząd i na mocy tylko tego faktu atrybuowany jest jej tytuł przywódcy [Hartliński 2012: 38–39]. W opinii Jean’a Blondela [1987: 25], specyfika przywództwa politycznego jest uzależniona od połączenia trzech aspektów: cech osobowych liderów, instrumentów, jakimi dysponują oraz sytuacji, w jakich się znajdują. Ważną determinantą oceny *political leadership* jest skuteczność przywódcy, co jednak nie jest wyłącznie uzależnione od określonych osobistych atrybutów czy posiadanych uprawnień. Ewaluację przywództwa mogą uwarunkowywać bowiem także inne czynniki, np. odmiennosć stopnia kontroli struktur politycznych w różnych państwach czy szeroko rozumiane otoczenie przywództwa politycznego [Edinger 1975: 262–264]. Robert Elgie [1995: 20–21; 2015: 142–153] zauważa, że oprócz cech przywódcy w ocenie *political leadership* kluczową rolę odgrywają struktury instytucjonalne i potrzeby społeczne, potraktowane jako bagaż historyczny dziedziczony przez przywódcę, zastane postawy społeczne i ciągle zmieniające się dezyderaty wyborców. Z kolei Maciej Hartliński [2012: 41], dokonując specyfikacji otoczenia przywództwa politycznego, zwraca uwagę na trzy aspekty: strukturę zasobów w ramach władzy wykonawczej rządu centralnego, strukturę zasobów między władzą wykonawczą rządu centralnego a pozostałymi organami rządu oraz strukturę zasobów w ramach i między partiami politycznymi. Badania politologów w obszarze przywództwa politycznego dotyczą także kontekstu społeczno-kulturowego, jak również typologii przywódców czy przebiegu ich kariery politycznej [Masciulli, Molchanov, Knight 2016: 3–27; Foley 2013; Wiatr 2008; Bankowicz 2022: 15–18]. Zagadnienie przywództwa politycznego jest zatem zagadnieniem dość szerokim i inkluzywnym.

W ostatnich dziesięcioleciach wszyscy bez wyjątku kanclerze Republiki Federalnej Niemiec byli traktowani przez reprezentantów nauk społecznych, w tym politologii i medioznawstwa, w kategoriach ważnych przywódców politycznych, którzy istotnie wpłynęli na kształt europejskiej geopolityki. Tytułem przykładu warto wspomnieć Konrada Adenauera, Willy’ego Brandta, Helmuta Kohla, Gerharda Schrödera czy Angelę Merkel, których przywództwo polityczne i obraz medialny są przedmiotem licznych prac badawczych [Granieri 2003; Niclauf 2014; Rosumek 2007].

W dniu 8.12.2021 Olaf Scholz, dotychczasowy minister finansów Niemiec, burmistrz Hamburga, na mocy politycznego porozumienia Socjaldemokratycznej Partii Niemiec (SPD), Zielonych i Wolnej Partii Demokratycznej (FDP), został wybrany przez Bundestag na urząd kanclerza [Helms 2022: 71–89]. Do najważniejszych wy-

zwań stojących przed nowo wybranym kanclerzem można zaliczyć: trwającą wojnę Rosji w Ukrainie (od 24.02.2022 w wymiarze pełnoskalowym) oraz jej konsekwencje geopolityczne, ekonomiczne i społeczne.

Maximilian Terhalle odnotowuje szczególne powiązania biznesowe środowiska politycznego kanclerza Scholza z Rosją. Traktat koalicji „sygnalizacji świetlnej” (*Ampelkoalition*) nie wskazywał w obszarze relacji Niemiec z Federacją Rosyjską istotnych zmian: Rosja nadal miała być traktowana przez rząd RFN jako strategiczny partner i „znaczący aktor międzynarodowy”, „teraz i w przyszłości” [Terhalle 2022]. Matt Karnitschnig na łamach „Politico” odnotowuje niechęć kanclerza Scholza w niesieniu pomocy Ukrainie, co wyraża się m.in. w celowym opóźnianiu dostaw broni na Ukrainę oraz ograniczeniu jej ilości [Karnitschnig 2023]. Dobrą tego egzemplifikacją są symboliczne wojskowe hełmy ochronne wysłane Ukrainie w przededniu 24.02.2022 w liczbie zaledwie 5000, co zostało określone przez Witalija Kliczko, mera Kijowa, jako „absolutna kpina”, zaś przez ambasadora Ukrainy w Berlinie Andrija Melnyka w kategoriach jedynie symbolicznego gestu [DPA/jar 2022]. Nie bez znaczenia w wyważonej ocenie swoistej powściągliwości Niemiec w niesieniu pomocy wschodniemu sąsiadowi jest aktywność niemieckiego biznesu w Rosji oraz udział RFN w realizacji projektu gazociągu Nord Stream i Nord Stream 2 [Meister 2022: 7–8; Wood 2023: 1–24]. Warto także przypomnieć kluczową rolę Angeli Merkel i prezydenta Francji Nikolasa Sarkozy’ego w nieprzyznaniu Gruzji i Ukrainie podczas szczytu NATO w Bukareszcie w 2008 r. Membership Action Plan (Planu Działań na Rzecz Członkostwa) [Mearsheimer 2014: 78–79; Mearsheimer 2022; De Grossouvre, de Gourdon 2008: 85–87].

Artykuł stanowi próbę medioznawczego spojrzenia na obraz przywództwa politycznego Olafa Scholza w jego wymiarze wizerunkowym [Hackman, Johnson 2013: 21–36; Marciniak 2018: 84–85]. Kontekst badań stanowi pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę i okres bezpośrednio ją poprzedzający, które zbiegają się ze sprawowaniem rządów przez Ampelkoalition. W badaniach wykorzystano metodę analizy zawartości [Riffe, Lacy, Fico, Watson 2019; White, Marsh 2006: 22–45; Krippendorff 2018] oraz pomocniczo metodę systematycznego przeglądu literatury [Czakon 2011: 57–61; Sageder, Mitter, Feldbauer-Durstmüller 2018: 335–377], a także metodę analizy i syntezy.

Materiał włączony do analizy obejmował wszystkie teksty prasowe dziennika „Rzeczpospolita” zdeponowane w elektronicznym archiwum na stronie <https://archiwum.rp.pl/>, których treść jest tożsama w wydaniach papierowymi i które zostały opublikowane w okresie 26.09.2021–6.08.2023. Dzień wyborów parlamentarnych do Bundestagu, które wyłoniły rząd Olafa Scholza, wyznacza początek analizy [Angenendt, Kinski 2022: 172], z kolei drugi dzień konferencji o przyszłości Ukrainy odbywającej się w Arabii Saudyjskiej w Dżuddzie [Maha El Dahan 2023] – jej zakończenie. Powyższy zakres czasowy badań można uznać za reprezentatywny w próbie określenia obrazu przywództwa politycznego Olafa Scholza na łamach ogólnopolskiego dziennika oraz za dostateczną podstawę w udzieleniu odpowiedzi

na pytania badawcze i weryfikację hipotezy badawczej. Jednostką analizy jest jeden tekst prasowy. Materiał badawczy stanowiły teksty prasowe, które zawierały przynajmniej jedno z następujących słów w dowolnej formie gramatycznej: „Scholz”, „kanclerz Niemiec”, „szef rządu RFN” i które odnosiły się do analizowanego tematu analizy. Ogółem powyższe kryteria spełniły 142 teksty prasowe. Odnotowano także artykuły niespełniające kryteriów analizy, choćby prezentujące sylwetkę kanclerza Niemiec w kontekście afery podatkowej cum-ex [Jendroszczyk 2023b; Jendroszczyk 2022b], przedstawiające niewielkie znaczenie wyników landowych wyborów i porażkę SPD w Berlinie na sytuację rządu Scholza [Jendroszczyk 2023a] czy też relacje z Chinami [Jendroszczyk 2022g].

Wybrany do analizy tytuł prasowy jest zaliczany do najbardziej opiniotwórczych polskich mediów opinii [Łódzki 2017: 102; Adamik-Szysiak 2018: 81–82]. Jak podaje Instytut Monitorowania Mediów, „Rzeczpospolita” w czerwcu 2023 r. odnotowała blisko 3 tys. cytowań w polskich mediach i zajęła pierwsze miejsce w rankingu najbardziej opiniotwórczych polskich mediów [Instytut Monitorowania Mediów 2023].

Studium ma charakter medioznawczy, choć w swojej warstwie teoretycznej i kontekstualnej korzysta z osiągnięć nauk o polityce [Mrozowski 2012: 25–26; Kaliszewski 2020: 133; Hofman 2019: 308–317]. Autora interesują następujące kwestie szczegółowe, które zostaną poddane eksploracji podczas prowadzonej analizy prasoznawczej tekstów opublikowanych na łamach „Rzeczpospolitej”: 1) postawa kanclerza Scholza a pomoc militarna udzielana przez Niemcy Ukrainie; 2) relacje biznesowe Niemiec z Rosją, w tym kontynuacja dotychczasowej polityki energetycznej; 3) stanowisko Scholza wobec aspiracji Ukrainy dotyczących przyjęcia do NATO i Unii Europejskiej.

Sformułowano następujące pytania badawcze:

1. Czy „Rzeczpospolita” prezentuje kanclerza Scholza jako polityka wspierającego militarnie Ukrainę?
2. Czy publikacje prasowe polskiego dziennika opinii ukazują kanclerza RFN jako polityka mającego zamiar podtrzymywać relacje biznesowe z Federacją Rosyjską podczas pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę i w okresie bezpośrednio poprzedzającym?
3. Czy wizerunek Olafa Scholza na łamach „Rzeczpospolitej” jest obrazem polityka wspierającego Ukrainę w jej aspiracjach związanych z członkostwem w NATO i Unii Europejskiej?

Biorąc pod uwagę politologiczną ocenę Olafa Scholza w obszarze polityki zagranicznej [Khmilevska 2022: 198–199; Mahon, Pearce, Korobkov, Gabdulhakov, Gozalishvili, Topuria, Stercul, Vacarelu 2023: 15–16; Lippert 2023: 1–11; Asaturov, Martynov 2022; Stent 2022: 27–38], w tym szczególnie relacji niemiecko-rosyjskich, sformułowano następującą hipotezę badawczą złożoną z trzech twierdzeń – hipotez kierunkowych:

HK1. Wizerunek przywództwa Scholza w kontekście pomocy militarnej udzielanej Ukrainie na łamach „Rzeczpospolitej” jest ambiwalentny (kanclerz RFN na poziomie deklaracyjnym wspiera Ukrainę, natomiast obraz realnych działań Niemiec jest niespójny z przekazem werbalnym polityka).

HK2. Wizerunek Scholza jest wizerunkiem polityka mającego zamiar podtrzymywać biznesowe relacje z Rosją, tj. polityka, który ma zamiar powrócić do polityki *business as usual* z prezydentem Putinem (w tym kontynuowania importu surowców energetycznych z Rosji i projektu gazociągów Nord Stream).

HK3. Medialny obraz Scholza jest obrazem polityka niewspierającego wyraźnie Ukrainy w jej aspiracjach związanych z członkostwem w NATO i Unii Europejskiej.

Hipoteza badawcza została sformułowana następująco: Wizerunek przywództwa Scholza na łamach dziennika „Rzeczpospolita” w kontekście pomocy militarnej udzielanej Ukrainie jest ambiwalentny. Kanclerz RFN jest prezentowany jako polityk wspierający Ukrainę zasadniczo tylko na poziomie deklaracyjnym, natomiast medialny obraz realnych działań Niemiec jest niespójny z przekazem werbalnym Scholza. W analizowanym dzienniku wizerunek szefa rządu Niemiec jest obrazem polityka mającego zamiar podtrzymywać biznesowe relacje z Rosją i powrócić do polityki *business as usual* z prezydentem Putinem (także w kwestii polityki energetycznej, tj. importu surowców energetycznych i kontynuacji współpracy w obszarze gazociągów Nord Stream). Obraz Scholza jest obrazem polityka niewspierającego wyraźnie Ukrainy w jej aspiracjach związanych z członkostwem w NATO i Unii Europejskiej.

KLUCZ KATEGORYZACYJNY WRAZ Z DEFINICJAMI

Celem weryfikacji hipotezy badawczej skonstruowano klucz kategoryzacyjny, złożony z trzech następujących cech: „pomoc militarna”, „relacje biznesowe z Rosją”, „NATO/Unia Europejska”, które umożliwią weryfikację poszczególnych twierdzeń HK1–HK3.

Kategorie w ramach badanej cechy mają charakter rozłączny. Przyjęto założenie, że artykuł prasowy mógł zostać przyporządkowany do jednej tylko kategorii w ramach badanej cechy. Operację kodowania autor przeprowadził samodzielnie, stosując odstęp czasowy jednego miesiąca pomiędzy sformułowaniem hipotezy badawczej i budową klucza a operacją kodowania. Celem upewnienia się, że poszczególne kategorie klucza w ramach badanych cech są rozłączne, pełne i jednoznaczne, przeprowadzono badanie pilotażowe. Próba objęła 20 tekstów, co stanowi 14,08% materiału. Współczynnik zgodności CR (*reliability coefficient*) między dwoma kodowaniami w próbie pilotażowej wyniósł 0,916¹.

¹ Współczynnik CR wyliczono, biorąc pod uwagę $M = 55$ (liczba decyzji zgodnych w trakcie obydwu kodowań), $N1 = 60$ (liczba decyzji w pierwszym kodowaniu), $N2 = 60$ (liczba decyzji w drugim kodowaniu) [por. Lisowska-Magdziarz 2004: 81].

Tabela 1. Klucz kategoryzacyjny wraz z cechami i kategoriami

Badana cecha i definicja cechy	Kategorie i definicje w ramach badanej cechy
POMOC MILITARNA – sposób prezentacji na łamach dziennika przywództwa Olafa Scholza w kontekście pomocy militarnej udzielanej Ukrainie	<ol style="list-style-type: none"> 1) przekaz werbalny – w tekście prasowym jest prezentowany jako polityk wspierający Ukrainę wyłącznie na poziomie deklaracyjnym (komunikatów werbalnych) 2) realne działania polityczne – w tekście prasowym jest prezentowany jako polityk wspierający Ukrainę na poziomie realnych działań politycznych spójnych z przekazem werbalnym polityka 3) odmowa pomocy – w tekście prasowym jest prezentowany jako polityk odmawiający pomocy militarnej Ukrainie 4) brak obecności – w tekście prasowym nie odnotowuje się informacji na temat pomocy militarnej RFN dla Ukrainy
RELACJE BIZNESOWE Z ROSJĄ – sposób, w jaki dziennik prezentuje kanclerza Scholza w kontekście zamierzeń politycznych dotyczących podtrzymania relacji biznesowych z Rosją, w tym w obszarze prowadzonej polityki energetycznej (import surowców energetycznych, Nord Stream)	<ol style="list-style-type: none"> 1) aprobatywny – w tekście prasowym odnotowano pozytywne nastawienie polityka w kwestii kontynuowania współpracy biznesowej z Federacją Rosyjską 2) ambiwalentny – w tekście prasowym odnotowano niejednoznaczne nastawienie polityka w kwestii kontynuowania współpracy biznesowej z Federacją Rosyjską 3) negatywny – w tekście prasowym odnotowano negatywne nastawienie polityka w kwestii kontynuowania współpracy biznesowej z Federacją Rosyjską 4) brak obecności – w tekście prasowym nie odnotowano podjęcia kwestii planów biznesowych kanclerza RFN
NATO/UNIA EUROPEJSKA – sposób, w jaki dziennik przedstawia postawę Scholza w kontekście aspiracji Ukrainy związanych z jej członkostwem w NATO i Unii Europejskiej	<ol style="list-style-type: none"> 1) legitymizacja – w tekście prasowym Scholz jest prezentowany jako polityk legitymizujący aspiracje Ukrainy 2) negacja – w tekście prasowym Scholz jest prezentowany jako polityk sprzeciwiający się aspiracjom Ukrainy dotyczącym NATO i UE 3) postawa ambiwalentna – w tekście prasowym postawa Scholza jest postawą niejednoznaczną w kwestiach ambicji politycznych Ukrainy 4) inne – tekst prasowy nie odnosi się do postawy Scholza w kontekście aspiracji Ukrainy związanych z jej członkostwem w NATO i Unii Europejskiej

Źródło: opracowanie własne.

WYNIKI ANALIZY ILOŚCIOWEJ

Tabele 2–4 prezentują liczbę publikacji zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii w ramach badanych cech oraz wyrażony w punktach procentowych udział tekstów zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii w ramach badanej cechy².

² Odsetek procentowy obliczono, dzieląc liczbę tekstów przyporządkowanych do określonej kategorii w ramach badanej cechy przez liczbę tekstów włączonych do próby badawczej, tj. 142. Następnie uzyskany wynik pomnożono przez 100.

Tabela 2. POMOC MILITARNA w tekstach prasowych „Rzeczpospolitej” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy/ kategoria	Przekaz werbalny	Realne działania polityczne	Odmowa pomocy	Brak obecności
„Rzeczpospolita”	61 (43%)	6 (4,2%)	46 (32,4%)	29 (20,4%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. RELACJE BIZNESOWE Z ROSJĄ w tekstach prasowych „Rzeczpospolitej” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy/ kategoria	Aprobacyjny	Ambiwalentny	Negatywny	Brak obecności
„Rzeczpospolita”	50 (35,2%)	43 (30,3%)	4 (2,8%)	45 (31,7%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. NATO/UNIA EUROPEJSKA w tekstach prasowych „Rzeczpospolitej” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy/ kategoria	Legitymizacja	Negacja	Postawa ambiwalentna	Inne
„Rzeczpospolita”	0 (0%)	11 (7,7%)	40 (28,2%)	91 (64,1%)

Źródło: opracowanie własne.

Najliczniej reprezentowaną kategorią w ramach badanej cechy „POMOC MILITARNA” była kategoria „przekaz werbalny” (włączono do niej 61 tekstów prasowych), z kolei najmniej tekstów zaklasyfikowano do kategorii „realne działania polityczne” (jedynie 6 publikacji). Warto zwrócić uwagę, że aż 46 publikacji zaklasyfikowano do kategorii „odmowa pomocy”. W badanej cesze „RELACJE BIZNESOWE Z ROSJĄ” najmniej tekstów sytuowało się w kategorii „negatywny” (4 teksty prasowe). Pozostałe zaś kategorie w tejże cesze były reprezentowane w zbliżonej liczbie tekstów (kategoria „ambiwalentny” – 43 teksty, kategoria „brak obecności” – 45 tekstów, kategoria „aprobacyjny” – 50 tekstów). Jeśli chodzi o trzecią z analizowanych cech, tj. NATO/Unia Europejska, nie odnotowano ani jednej publikacji sytuującej się w kategorii „legitymizacja”. Kategorie „negacja” i „postawa ambiwalentna” były reprezentowane odpowiednio przez 11 i 40 tekstów, zaś najwięcej włączono do kategorii „inne” – 91 publikacji.

WYNIKI ANALIZY JAKOŚCIOWEJ

Obraz przywództwa politycznego Olafa Scholza na łamach dziennika „Rzeczpospolita” w kontekście pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę zasadniczo eksponuje słowną deklaracyjność pomocy militarnej kanclerza RFN bądź jego odmowę. Piotr Jendroszyk wskazuje „nieufność do Kijowa, strach przed gniewem Moskwy i chowanie się za plecami USA” jako istotne przyczyny odmowy zaopatrzenia Ukrainy

w broń przez Niemcy [Jendroszczyk 2023c]. Z kolei Jędrzej Bielecki opisuje naciski wywierane na Scholza przez Stany Zjednoczone Ameryki w kwestii wyrażenia zgody kanclerza RFN na przekazanie Ukrainie czołgów przez członków NATO:

– Tylko, jeśli dostaniemy zachodnie czołgi, będziemy mogli odeprzeć nadchodzącą inwazję rosyjskich czołgów – powiedział Wołodimir Zełenski w środę zebrany w Davos. Jednak o wyniku spotkania w bazie Ramstein zdecyduje jeden kraj: Niemcy. A to dlatego, że tylko niemieckiej produkcji leopardy mogą spełnić oczekiwania Wołodymira Zełenskiego: są skuteczne i znajdują się w arsenałach aż 13 państw sojuszu. Kijów potrzebuje 300 czołgów, aby zmienić wynik konfliktu. Ale bez zgody Berlina żaden z aliantów nie może przekazać leopardów. Presja na Niemcy jest ogromna. W czwartek w Berlinie sekretarz obrony USA Lloyd Austin przekonywał nowego szefa resortu obrony Borisa Pistoriusa nie tylko do zgody na przekazanie czołgów przez Polskę, Finlandię czy Hiszpanię, ale i dostarczenie ich przez Niemcy. We wtorek Scholz to samo usłyszał przez telefon od Joe Bidena. O zgodę Berlina apeluje Parlament Europejski i sekretarz generalny NATO [Bielecki 2023g; por. także Bielecki 2023c].

Publicyści dziennika odnotowują w postawie kanclerza RFN strategię „grania na czas” w udzielaniu zadeklarowanej uprzednio pomocy militarnej Ukrainie oraz działanie wyłącznie w porozumieniu ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki:

W styczniu po wielu miesiącach nacisków przez niemal wszystkie kraje NATO, Niemcy zgodziły się nie tylko na dostarczenie 14 leopardów Ukraincom, ale i pozwoliły, aby to samo mogli zrobić inni alianti, w tym Polska. Zwłoka mocno nadwyrężyła wizerunek Berlina. Jednak w relacjach z Ameryką Olaf Scholz postawił na swoim: Republika Federalna nie będzie porywać się na żadne poważne inicjatywy wojskowe wobec Ukrainy jeśli równocześnie nie zrobi tego Biały Dom [Bielecki 2023b].

– Od początku rosyjskiej inwazji na Ukrainę Waszyngton koordynuje wsparcie wojskowe dla Kijowa. [...]

Niemcy trzymały się do tej pory tej samej logiki. Na początku stycznia Joe Biden i Olaf Scholz jednocześnie ogłosili przekazanie Ukraincom wozów bojowych. Wcześniej Berlin czekał na zgodę Stanów z dostarczeniem Ukrainie baterii Patriot. Podobnie jak nie zdecydował się na dostarczenie Kijowowi wyrzutni raketowych własnej produkcji, zanim do Ukrainy nie trafiły amerykańskie himarsy.

– Nigdy nie działamy w pojedynkę, zawsze robimy to w koordynacji z aliantami, w szczególności ze Stanami Zjednoczonymi – przekonywał Scholz w środę w Davos [Bielecki 2023d].

Olaf Scholz jest jak Kubuś Puchatek. Im więcej ogłasza, że Niemcy przekazują ciężki sprzęt Ukrainie, tym bardziej tego nie robią [...] [Olex-Szczytowski 2022].

Warto odnotować, że pomoc militarna Berlina, choć asekuracyjna i nieadekwatna do oczekiwań Ukrainy, spotyka się z podziękowaniem i aprobatą przywódców Zachodu, w tym także Ukrainy:

Same Niemcy chcą w pierwszym etapie przekazać 14 leopardów. Będą pobrane bezpośrednio z szeregów Bundeswehry, a nie – jak do tej pory sądzono – z magazynów armii. [...] W środę premier Morawiecki podziękował kanclerzowi. – Decyzja o wysłaniu leopardów to wielki krok ku zatrzymaniu Rosji. Razem jesteśmy silniejsi – napisał na Twitterze. [...] Scholz, do którego w środę zadzwonił z podziękowaniami prezydent Zełenski, przełamał z pomocą Amerykanów ten opór. Jednak podkreślił, że kolejne czerwone linie już przekroczone nie zostaną. Chodzi o przekazanie Ukraińcom niemieckich myśliwców, a także wysłanie niemieckich żołnierzy do Ukrainy [Bielecki 2023f].

Taki sposób prezentacji postawy Niemiec na łamach dziennika jest uzasadniany nadzieją krajów Zachodu, w tym także RFN, na szybkie zakończenie wojny, uniknięcie sięgnięcia przez Rosję po broń jądrową oraz w dalszej perspektywie koniecznością wypracowania formuły pokojowej i powrotem do normalnych relacji z Rosją:

Wysokiej rangi zachodni dyplomata mówi „Rz”:
Polska i państwa bałtyckie dążą do całkowitej klęski Rosji. Uważają, że tylko, jeśli Moskwa nauczy się przegrywać, przestanie prowadzić agresywne kampanie wobec sąsiadów. Stąd w Warszawie nie ma obaw przed przekazywaniem Ukraińcom jak najbardziej wyrafinowanej broni. Jednak w Stanach, Francji, Niemczech czy Norwegii panuje przekonanie, że całkowita klęska Rosji może skłonić Putina do desperacji i sięgnięcia po broń jądrową. Te kraje są przekonane, że prędzej czy później nadejdzie zmęczenie wojną i obie strony będą skłonne do jakiegoś kompromisu. Stąd znacznie większa wstrzemięźliwość w przekazywaniu Ukraińcom broni, w tym F-16 [Bielecki 2023b].

„Rzeczpospolita” wykspnowała również w przywództwie politycznym Scholza szacunek i respekt dla supermocarstw i gotowość do partnerskich rozmów z nimi. Dziennik, oprócz USA i Rosji, wymienił także Chiny, do których kanclerz RFN udał się w podróż, licząc, że prezydent Xi Jinping przekona Putina, aby ten nie użył w Ukrainie broni jądrowej [rp.pl 2022; Jendroszczyk 2022d].

Autorzy analizowanych tekstów prasowych odnotowali także w postawie kanclerza Scholza swoistą łatwość w składaniu wielu obietnic Ukrainie w zakresie wsparcia militarnego, najczęściej dość ogólnych, ale których wypełnienie nie zostaje ostatecznie w pełni lub na czas zrealizowane:

Ukrainie zostało kilka tygodni na odbicie straconych ziem, zanim Rosja będzie gotowa do kontrofensywy. Odmowa kanclerza Olafa Scholza przekazania leopardów tę szansę zaprzepaszcza. [...] Szef niemieckiego MON Boris Pistorius przyznał w „Bildzie”, że prowadzi bardzo bliskie konsultacje z USA w sprawie czołgów, a w najbliższych tygo-

dniach uda się do Kijowa. Berlin nie chce dać leopardów, dopóki na podobną inicjatywę z abramsami nie zdecyduje się prezydent Joe Biden. Według „New York Timesa” kanclerz Olaf Scholz obawia się, że jeśli same leopardy będą miażdżyły rosyjskie wojska, będzie to przywodziło na myśl hitlerowską operację Barbarossa przeciw ZSRR [Bielecki 2023a].

Opór Niemiec tak zirytował aliantów, że gdy wreszcie został przełamany, słychać sygnały wsparcia z całego NATO. 300 zachodnich czołgów: szacunek potrzeb Kijowa, jaki przedstawił szef ukraińskiego sztabu generalnego generał Walerij Załużny, był do niedawna postrzegany jako zagrywka negocjacyjna, która jednak ma niewiele wspólnego z rzeczywistością. Ale w środę po tym, jak kanclerz Olaf Scholz w końcu oficjalnie zapowiedział, że nie tylko Niemcy zgodzą się, aby inne kraje przekazały leopardy, ale i same się przyłączy do tego wsparcia, wśród aliantów ruszyła prawdziwa giełda, kto da więcej [Bielecki 2023f].

„Rzeczpospolita” odnotowuje ponadto, że w postawie Scholza brak determinacji i precyzji w określeniu warunków, na jakich miałyby w przyszłości zostać zawarty pokój między Rosją i Ukrainą, a to otwiera możliwość wywierania presji na Ukrainę, by zaakceptowała inny, tj. mniej dla niej korzystny kształt granic, np. akceptując utratę Krymu:

– Biden i Scholz dzielają tę samą wizję sprawiedliwego i trwałego pokoju, który uchroni ukraińską suwerenność i będzie możliwy do zaakceptowania przez prezydenta Zelenskigo – tłumaczył już po spotkaniu w rozmowie z Voice of America rzecznik Rady Bezpieczeństwa Narodowego John Kirby. Nie wspominał jednak o wycofaniu się Rosjan ze wszystkich ziem ukraińskich [Bielecki 2023e].

W kontekście relacji biznesowych Niemiec z Rosją odnotowuje się na łamach dziennika pozytywne lub niejednoznaczne nastawienie kanclerza Scholza w kwestii kontynuowania współpracy z Federacją Rosyjską.

Do czasu pełnoskalowej inwazji Federacji Rosyjskiej wizerunek szefa rządu RFN jest nacechowany bezgranicznym zaufaniem do strony rosyjskiej w obszarze polityki energetycznej (m.in. realizacją projektów Nord Stream) i gotowością kontynuacji współpracy gospodarczej z Rosją:

Nie należało się spodziewać żadnych deklaracji Berlina w sprawie ewentualnych dostaw broni przed powrotem Scholza z Moskwy, gdyż jakiegokolwiek sygnały wskazujące na takie rozstrzygnięcie byłyby w obecnej sytuacji sprzeczne z dążeniem do deeskalacji – mówi „Rzeczpospolitej” rozmówca z kręgu berlińskiego MSZ. Z tych samych powodów nie można było oczekiwać, że Scholz w Kijowie odniesie się do Nord Stream 2, skoro nie uczynił tego expressis verbis w Waszyngtonie [Jendroszczyk 2022c].

Brak jasnych deklaracji Scholza w sprawie gazociągu można interpretować jako czytelny sygnał pod adresem Moskwy, iż Berlin pragnie nie dopuścić obecnie do zapaści we wzajemnych relacjach z Rosją. Wszystko po to, aby nie pogrzebać szans na dyplomatyczne ich ożywienie w przyszłości i tym samym na uruchomienie gazociągu [Nord Stream 2], w chwili gdy będzie to możliwe [Jendroszczyk 2022h].

„Rzeczpospolita” relacjonuje także spotkanie w Warszawie Morawieckiego i Scholza z dnia 12.12.2021, podczas którego premier RP zwrócił uwagę na konsekwencje polityczne otwarcia Nord Stream 2, zaś nowo wybrany kanclerz RFN podtrzymał stanowisko w tej kwestii, zgodne z polityką swojej poprzedniczki Angeli Merkel [Jendroszczyk 2021].

Jędrzej Bielecki odnotowuje, że w 2021 r. Niemcy przekazały Rosji ponad 40 mld euro za zakup nośników energii, zdecydowanie najwięcej ze wszystkich krajów świata:

Polityka Angeli Merkel doprowadziła tu do bardzo daleko idącego uzależnienia Republiki Federalnej od Kremla: 55 proc. zużywanego przez naszego zachodniego sąsiada gazu pochodzi z Rosji, a do tego 52 proc. węgla i 34 proc. ropy. – Doprowadzenie do takiego stanu rzeczy było strategicznym błędem – uważa były szef niemieckiej dyplomacji Joschka Fischer [Bielecki 2022a].

Po 24.02.2022 r. analizowany dziennik odnotowuje z jednej strony deklaracje Scholza wskazujące na konieczność dywersyfikacji źródeł energii, z drugiej zaś stanowisko zachowawcze, potwierdzające konieczność utrzymania *status quo* w relacjach Niemiec z Rosją. Sporadycznie pojawiają się publikacje prasowe wyrażające wyłącznie negatywne nastawienie polityka w kwestii kontynuowania współpracy biznesowej z Federacją Rosyjską i zaprzestaniem realizacji z nią jakichkolwiek projektów:

Nie ma mowy o wstrzymaniu importu rosyjskiej ropy i gazu z dnia na dzień, gdyż doprowadziłoby to do gospodarczej recesji w Niemczech. Sankcje nałożone na Rosję będą z czasem jeszcze bardziej odczuwalne w miarę ich zaostrzenia. Ale nie mogą uderzyć w państwa europejskie mocniej niż w „przywódców Rosji”. Berlin sprzeciwia się bezpośredniemu zaangażowaniu NATO w wojnę, co oznacza, że odrzuca wszelkie propozycje ustanowienia strefy zakazu lotów w Ukrainie i wysłania tam misji NATO, chociaż czyni to „z ciężkim sercem” – w taki sposób zdefiniował Olaf Scholz stanowisko Berlina w środowym wystąpieniu w Bundestagu [Jendroszczyk 2022a].

Dzisiaj nad Szprewą w dobrym tonie jest potępiać Putina. Obowiązkiem stało się wzywianie do zakończenia zależności energetycznej od Rosji i nawoływanie do niezwłocznych dostaw broni do Kijowa. Skończyła się ułuda, że obrona kraju mogłaby opierać się na mitycznych siłach zbrojnych Unii Europejskiej – nikt dziś nie kwestio-

nuje roli NATO. Ukrainie wytyczono drogę, choć długą, do Unii. To wszystko budzi zdumienie, jeśli uświadomić sobie, jak dalece odbiega od żelaznego, ponadpartyjnego konsensusu pod rządami Angeli Merkel i jej poprzedników. [...] Na ostatnich szczytach UE, G7 i NATO Scholz ponownie deklarował wsparcie dla Ukrainy. Szkopuł w tym, że jego szczerść, może nieumyślnie, podważył jego naczelny doradca ds. polityki zagranicznej, oświadczając, że głównym celem Niemiec jest zabezpieczenie przyszłych powiązań z Rosją. Ta wypowiedź nie powinna być żadną niespodzianką: aparat SPD od dawna ma fiksjację na punkcie Moskwy. Sam Scholz czuł niegdyś miłość do Rosji, kiedy był liderem w młodzieżowym skrzydle SPD w latach 80. Był żarliwym prosowieckim marksistą, opowiadał się za stanem wojennym przeciwko wolności dla Polski i innych państw naszego regionu. Urósł potem pod rządami kanclerza Gerharda Schrödera, znanego dziś jako lobbysta Putina [Olex-Szczytowski 2022].

Na łamach dziennika można odnaleźć także słowa Friedricha Merza, przewodniczącego CDU, wyrażające geopolityczną strategię Scholza:

Kanclerz Scholz mówi, że celem Niemiec jest, by Rosja nie wygrała lub Putin nie osiągnął swoich celów. Konsekwentnie unika natomiast stwierdzenia, że chce, aby Ukraina wygrała. Przekaz Merza zdaje się brzmieć: Gdybym ja był u steru, zaufanie do Berlina nie spadłoby w regionie Europy Środkowo-Wschodniej tak dramatycznie. [...] Rząd Scholza, nie chcąc drażnić Kremla bezpośrednimi dostawami ciężkiej broni dla Ukraińców, wymyślił Ringtausch, wymianę okrężną, z udziałem krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Ale z żadnym z nich nie została w pełni wykonana. – Wymiana okrężna zabrnęła w ślepy zaułek z powodu wahań kanclerza Scholza – powiedział tuż przed wyjazdem do Polski tygodnikowi „Der Spiegel” Friedrich Merz [Haszczyński 2022a].

Tak opisane stanowisko, jak zauważa „Rzeczpospolita”, odzwierciedla fundamentalne założenia polityki zagranicznej SPD, a także wyjaśnia ograniczoną skalę pomocy militarnej RFN udzielonej Ukrainie:

Po stronie kanclerza Scholza opowiadało się kierownictwo SPD, o czym jasno informował Lars Klingbeil na poniedziałkowym spotkaniu prezydium socjaldemokratów, prezentując dokument dotyczący strategicznych założeń niemieckiej polityki zagranicznej. Nieco wcześniej propozycje na ten temat przedstawił szef frakcji SPD w Bundestagu Rolf Mützenich. Różnice rzucają się w oczy. O ile w pierwszym dokumencie jest wyraźnie mowa o Rosji jako agresorze i zagrożeniu z jej strony także dla bezpieczeństwa Niemiec, to w drugim podkreśla się „konieczność utrzymywania kontaktów dyplomatycznych” z Moskwą mimo całkowitego braku zaufania do rosyjskiego kierownictwa [Jendroszczyk 2023d].

Zdaniem prof. Pogundtke w SPD jest dość silna grupa polityków, która uważa, że nie należy palić wszystkich mostów w relacjach z Rosją. Może to stworzyć po wojnie

przyczółek do nawiązania relacji, chociaż na nowych zasadach. O tym też mówił Gerhard Schröder w rozmowie z „New York Timesem”, argumentując, że nie można na dłuższą metę izolować takiego kraju jak Rosja, ani politycznie, ani gospodarczo, gdyż niemiecki przemysł potrzebuje rosyjskich surowców [Jendroszczyk 2022e].

Jędrzej Bielecki zauważa, że unikanie przez Scholza sformułowania, że Ukraina powinna tę wojnę wygrać, uzupełnia przekonanie wielu polityków krajów zachodnich, że „trzeba dążyć do pokoju kosztem Ukrainy, również terytorialnym i pozwolić Rosji wyjść z twarzą” [Bielecki 2022c].

Wizerunek przywództwa politycznego kanclerza Scholza w perspektywie aspiracji Ukrainy wobec Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego wyraża taki sposób postrzegania polityki, która troszczy się przede wszystkim o korzyści polityczne Niemiec. Polityk SPD jest przeciwny bezwarunkowej akcesji Ukrainy do UE i NATO, co oznaczałoby także brak zgody na pomoc finansową i militarną ze strony państw członkowskich.

Na łamach „Rzeczpospolitej” wizerunek kanclerza RFN jest obrazem polityka, który stawia warunki, po których spełnieniu można dopiero dyskutować o akcesji Ukrainy do struktur unijnych. W obrazie prasowym Scholza wyeksponowano m.in. konieczność wprowadzenia reformy systemu decyzyjnego UE jako istotnego kryterium niezbędnego do rozpoczęcia debaty o rozszerzeniu Unii Europejskiej:

W imieniu Niemiec głos w tej sprawie [reformy Unii Europejskiej – przyp. autora] zabrał 29 sierpnia 2022 r. na Uniwersytecie Karola w Pradze kanclerz Olaf Scholz. Poruszył wiele kwestii – wspomnę tylko o tych, które dotyczą reformy samej Unii. Przemówienie zaczął od postawienia warunków. Stwierdził, że jeżeli chcemy rozszerzyć Unię o Ukrainę, Gruzję i kraje bałkańskie, to najpierw musi być wprowadzona reforma systemu decyzyjnego UE. Ta reforma ma polegać przede wszystkim na likwidacji zasady jednomyślności podczas głosowań w Radzie Europejskiej [Parys 2023].

Wracając do wystąpienia Scholza, formuła rozszerzenie za pogłębienie jest w istocie powrotem do sprawdzonej przez Berlin strategii lat 90. XX wieku, zastosowanej do rozszerzenia Unii na Wschód. Okazała się ona dla Niemiec wyjątkowo korzystna. Z jednej strony otworzyła ona dla niemieckiej gospodarki rynek państw Europy Środkowej i Wschodniej, z drugiej doprowadziła w Unii do takich rozwiązań traktatowych, które dały Berlinowi najwięcej władzy. Wygląda więc na to, że Berlin chciałby tamten manewr powtórzyć dzisiaj w kontekście dążenia Ukrainy do członkostwa w Unii. [...] Niemcy, podobnie zresztą jak Francja, będą chciały akcesję Ukrainy do Unii przedłużyć możliwie jak najbardziej. Daje to im doskonały instrument rozgrywania wewnątrzunijnej rywalizacji o władzę i pozwala na gospodarczą penetrację Ukrainy [Cichocki 2022; por. także Bielecki 2022b; Haszczyński 2022b].

Jan Parys zauważa, że Niemcy w wizji Olafa Scholza są inicjatorem zmian, które opracowują i wdrażają, a zatem mają pełnić rolę przywódczą w Europie:

Jednym słowem [Scholz] ogłasza przyjęcie przez Niemcy odpowiedzialności za przyszłość i bezpieczeństwo Europy. Tymczasem – o ile wiem – dotychczas nikt z poważnych polityków USA nie potraktował propozycji kanclerza serio. Niemcy nie uzyskały od Stanów Zjednoczonych oficjalnego poparcia ani dla pomysłu scentralizowania Europy, ani dla niemieckiej hegemonii na kontynencie [Parys 2023].

Taka wizja UE jest jednak nieakceptowalna dla publicysty „Rzeczpospolitej”:

Na koniec warto dodać, że jeżeli mamy przestrzegać zasad prawa i demokracji, to wszelkie zmiany w traktacie o UE wymagają zgody obywateli w poszczególnych krajach. Skoro decyzje przynależności do Unii były podejmowane każdorazowo w państwach, to także zamiany warunków uczestnictwa w niej, czyli zmiany traktatu, wymagają takiej procedury [Parys 2023].

Maciej Olex-Szczytowski przywołuje z kolei opinie obserwatorów politycznych, których zdaniem brak woli Niemiec na jednoznaczne zwycięstwo Ukrainy wynika z obawy RFN o zagrożenie hegemonicznych ambicji gospodarczych i politycznych:

Wielu obserwatorów uważa, że w strukturach władzy w Niemczech mało kto szczerze chce jednoznacznego zwycięstwa Ukrainy. De facto wspiera się Moskwę, nie tylko w szeregach SPD. Dzieje się tak m.in. dlatego, że odnosząca sukcesy Ukraina (plus Mołdawia i Gruzja) mogłaby względnie szybko znaleźć się w UE. Z Polską i innymi krajami regionu mogłaby stworzyć blok proatlantycki z jedną trzecią ludności Unii, a tym samym zagrozić hegemonicznym ambicjom gospodarczym i politycznym Niemiec [Olex-Szczytowski 2022].

Pewnym podsumowaniem obrazu medialnego przywództwa politycznego kanclerza w analizowanych aspektach geopolityki jest artykuł autorstwa Piotra Jendroszczyka *Ukraiński apel do Olafa Scholza i awantura w Bundestagu. Brak debaty wyrazem szacunku?*, w którym można przeczytać m.in.:

Zelenski nie szczędził słów krytyki wobec Niemiec, jak i podziękowań za dotychczasową pomoc. Mówił o murze pomiędzy wolnością a niewolą przebiegającym przez Europę. Nord Stream 2, brak prewencyjnych sankcji wobec Rosji, postawa UE i NATO w sprawie członkostwa Ukrainy – to w jego ocenie kamienie umacniające ten mur. Zakończył, przypominając słowa Reagana skierowane do Gorbaczowa, aby zburzył mur berliński. – Zwracam się do ciebie, drogi kanclerzu Scholz, zburz ten mur. Daj Niemcom przywództwo, na które zasługują. Aby twoi potomkowie byli z ciebie dumni. Wesprzyj pokój, wesprzyj Ukrainę. Zatrzymaj tę wojnę [Jendroszczyk 2022f].

ZAKOŃCZENIE

Wyniki podjętej analizy dość jednoznacznie potwierdzają prawdziwość sformułowanej hipotezy badawczej. Prawdziwa jest zatem następująca teza: Wizerunek przywództwa Scholza na łamach dziennika „Rzeczpospolita” w kontekście pomocy militarnej udzielanej Ukrainie jest ambiwalentny. Kanclerz RFN prezentowany jest jako polityk wspierający Ukrainę zasadniczo tylko na poziomie deklaracyjnym, natomiast medialny obraz realnych działań Niemiec jest niespójny z przekazem werbalnym Scholza. W analizowanym dzienniku wizerunek szefa rządu Niemiec jest obrazem polityka mającego zamiar podtrzymywać biznesowe relacje z Rosją i powrócić do polityki *business as usual* z prezydentem Putinem (także w kwestii polityki energetycznej, tj. importu surowców energetycznych, i kontynuacji współpracy w obszarze gazociągów Nord Stream). Obraz Scholza jest obrazem polityka niewspierającego wyraźnie Ukrainy w jej aspiracjach związanych z członkostwem w NATO i Unii Europejskiej.

Obraz przywództwa kanclerza Scholza na łamach polskiego dziennika opinii jest zatem zbieżny z oceną politologów przedstawioną we wprowadzeniu artykułu. „Rzeczpospolita” postrzega *political leadership* polityka wywodzącego się z SDP jako pragmatyczne, sprawcze, przynoszące korzyści materialne i geopolityczne w pierwszej kolejności w Republice Federalnej Niemiec. Kanclerz RFN został zaprezentowany jako przywódca liczący się w supermocarstwach światowymi, tj. Stanami Zjednoczonymi, Rosją i Chinami [Bielecki 2023e; Jendroszczyk 2022d; rp.pl 2022]. Wydaje się, że wizerunek Scholza na łamach „Rzeczpospolitej” jest obrazem polityka kierującego się zasadami neorealizmu w stosunkach międzynarodowych w ujęciu Kennetha Waltza. Teksty prasowe przedstawiły go jako polityka dostrzegającego strefy wpływów USA i Rosji oraz ich wzajemną rywalizację [Czaputowicz 2014: 28]. Zachowanie kanclerza wobec pełnoskalowej wojny w Ukrainie jest determinowane przez miejsce, które RFN zajmuje w strukturze systemu międzynarodowego, m.in. przez to, że powiązane jest licznymi zależnościami z Rosją. W medialnym obrazie Scholza można także dostrzec myśl Roberta Gilpina, który twierdzi, że interesy państw są wynikiem racjonalnych kalkulacji [Czaputowicz 2014: 29–30]. Powyższa teoria Gilpina uzasadniałaby powód, dla którego kanclerz kontynuował współpracę gospodarczą z Federacją Rosyjską, pomimo wojny Rosji w Ukrainie, i tak też był prezentowany w dzienniku „Rzeczpospolita”. W poszukiwaniu źródeł uzasadniających obraz przywództwa Scholza nie bez znaczenia pozostaje także teoria realizmu ofensywnego (*great power politics*) autorstwa Johna Mearsheimera, twierdząca, że celem państwa jest maksymalizacja potęgi [Czaputowicz 2014: 31–33]. Wyniki analizy prasoznawczej potwierdzają, że w wizerunku przywództwa Scholza można odnaleźć idee *Realpolitik* [Brix 2023: 176–187; Otte 2022: 1–7].

BIBLIOGRAFIA

- Adamik-Szysiak, M. 2018. *Kampania wyborcza do Parlamentu Europejskiego w 2014 roku na lamach prasy ogólnopolskiej – studium przypadku „Gazety Wyborczej” i „Rzeczpospolitej”*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, nr 1, ss. 79–96. DOI: <https://doi.org/10.14746/ssp.2018.1.5>.
- Angenendt, M., Kinski, L. 2022. *Germany: Political Developments and Data in 2021: The End of the Merkel Era*, „European Journal of Political Research Political Data Yearbook”, nr 61(1), ss. 171–192. DOI: <https://doi.org/10.1111/2047-8852.12366>.
- Asaturov, S., Martynov, A. 2022. *The German-French Tandem in the Clustered European Union*, „Ukrainian Policymaker”, nr 11, ss. 4–9. DOI: <https://doi.org/10.29202/up/11/1>.
- Bankowicz, M. 2022. *Przywództwo polityczne: niektóre aspekty teoretyczne*, „Politeja. Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego”, nr 19(80), ss. 5–20. DOI: <https://doi.org/10.12797/Politeja.19.2022.80.01>.
- Bielecki, J. 2022a. *Jak Niemcy płacą cenę za przyjaźń z Rosją*, „Rzeczpospolita” 26.03.2022, <https://www.rp.pl/plus-minus/art35937671-jak-niemcy-placa-cene-za-przyjazn-z-rosja> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2022b. *Scholz ma lepszą ofertę dla Kijowa*, „Rzeczpospolita”, 31.08.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art36956421-jedrzej-bielecki-scholz-ma-lepsza-oferte-dla-kijowa> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2022c. *Wiceminister Szymon Szynkowski vel Sęk: Staramy się użyć naszych kontaktów, aby przekonać Węgry do zmiany stanowiska*, „Rzeczpospolita”, 30.05.2022, <https://www.rp.pl/dyplomacja/art36405851-wiceminister-szymon-szynkowski-vel-sek-staramy-sie-uzyc-naszyc-kontaktow-aby-przekonac-wegry-do-zmiany-stanowiska> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2023a. *Czołgi Leopard 2 dla Ukrainy: Niemcy rozłożyli USA*, „Rzeczpospolita”, 23.01.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art37821871-czolgi-leopard-2-dla-ukrainy-niemcy-rozloscily-usa> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2023b. *Duda nie przekonał USA do przekazania myśliwców F-16 Ukrainie*, „Rzeczpospolita” 19.03.2023, <https://www.rp.pl/dyplomacja/art38151631-jedrzej-bielecki-duda-nie-przekonal-usa-do-przekazania-myслиwcow-f-16-ukrainie> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2023c. *Leopardy: już nawet Macron naciska na Niemcy*, „Rzeczpospolita” 13.01.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art37771741-leopardy-juz-nawet-macron-naciska-na-niemcy> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2023d. *Olaf Scholz nie jest na razie gotowy na samodzielną rolę Niemiec w wojnie*, „Rzeczpospolita” 20.01.2023, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art37810111-olaf-scholz-nie-jest-na-razie-gotowy-na-samodzielną-rolę-niemiec-w-wojnie> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2023e. *Scholz nie zrobi nic bez Bidena*, „Rzeczpospolita” 06.03.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art38071381-scholz-nie-zrobi-nic-bez-bidena> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2023f. *Scholz uwolnił falę alianckich czołgów*, „Rzeczpospolita” 26.01.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art37842531-olaf-scholz-uwolnił-falę-alianckich-czolgow-dla-ukrainy> (dostęp: 30.08.2023).
- Bielecki, J. 2023g. *Wojna w rękach Scholza. Presja na Niemcy jest ogromna*, „Rzeczpospolita” 20.01.2023, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art37810011-wojna-w-rekach-scholza-presja-na-niemcy-jest-ogromna> (dostęp: 30.08.2023).
- Blondel, J. 1987. *Political Leadership: Towards a General Analysis*, Sage, London.
- Brix, E. 2023. *The Geopolitical Zeitenwende*, „Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development”, nr 23, ss. 176–187.
- Cichocki, M. 2022. *Sprawdzone manewry Berlina*, „Rzeczpospolita” 5.09.2022, <https://www.rp.pl/publicystyka/art36988881-marek-a-cichocki-sprawdzone-manewry-berlina> (dostęp: 30.08.2023).
- Czakon, W. 2011. *Metodyka systematycznego przeglądu literatury*, „Przegląd Organizacji”, nr 3, ss. 57–61.
- Czaputowicz, J. 2014. *Mapa współczesnego realizmu: realizm klasyczny, neorealizm, realizm neoklasyczny*, [w:] *Teoria realizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych*, J. Czaputowicz, E. Haliżak (red.), Rambler Publishing House, Warszawa.
- De Grossouvre, H., de Gourdon, C. C. 2008. *The Nato Summit in Bucharest*, „World Affairs: The Journal of International Issues”, nr 12(3), ss. 84–93.

- Hackman, M.Z., Johnson, C.E. 2013. *Leadership: A communication perspective*, Waveland Press, Long Grove.
- DPA/jar. 2022. *Helmy z Niemiec dla Ukrainy. „Stoimy po waszej stronie”*, 26.01.2022, <https://www.dw.com/pl/he%C5%82my-z-niemiec-dla-ukrainy-stoimy-po-waszej-stronie/a-60564489> (dostęp: 30.08.2023).
- Edinger, L. J. 1978. *The Comparative Analysis of Political Leadership*, [w:] *Analyzing the Third World. Essays from Comparative Politics*, N. Provizer (red.), Routledge, New York.
- Elgie, R. 1995. *Political leadership in liberal democracies*, Bloomsbury Publishing, London.
- Elgie, R. 2015. *Studying political leadership: Foundations and contending accounts*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Foley, M. 2013. *Political leadership: Themes, contexts, and critiques*, Oxford University Press, Oxford.
- Granieri, R. J. 2003. *The ambivalent alliance: Konrad Adenauer, the CDU/CSU, and the West, 1949–1966 (Vol. 9)*, Berghahn Books, New York–Oxford.
- Hartliński, M. 2012. *Przywódczość polityczna. Wprowadzenie*, Wydawnictwo Instytutu Nauk Politycznych UWM, Olsztyn.
- Haszczyński, J. 2022a. *Friedrich Merz. Wymarzony kanclerz flanki wschodniej*, „Rzeczpospolita” 29.07.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art36779261-friedrich-merz-wymarzony-kanclerz-flanki-wschodniej> (dostęp: 30.08.2023).
- Haszczyński, J. 2022b. *Koniec z zasadą weta w UE? To nie może być decyzja kanclerza Scholza*, „Rzeczpospolita” 25.07.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art36751891-koniec-z-zasada-weta-w-ue-to-nie-moze-byc-decyzja-kanclerza-scholza> (dostęp: 30.08.2023).
- Helms, L. 2022. *Pathways to the Chancellorship: The Making of Chancellor Scholz in Perspective*, „German Politics and Society”, nr 40(2), ss. 71–89. DOI: <https://doi.org/10.3167/gps.2022.400204>.
- Hofman, I. 2019. *Paradygmaty nowej dyscypliny*, „Studia Medioznawcze”, nr 20(4), ss. 308–317. DOI: <https://doi.org/10.33077/uw.24511617.ms.2019.4.163>.
- Instytut Monitorowania Mediów. 2023. *Rzeczpospolita najbardziej opiniotwórczym medium w Polsce. Na podium także TVN24 oraz Wirtualna Polska*, 16.08.2023, <https://www.imm.com.pl/rzeczpospolita-najbardziej-opiniotworeczym-medium-w-polsce-na-podium-takze-tvn24-oraz-wirtualna-polska/> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2021. *Kanclerz Niemiec Olaf Scholz w Warszawie. Morawiecki: Otwieramy nowy rozdział relacji*, „Rzeczpospolita” 13.12.2021, <https://www.rp.pl/polityka/art19189781-kanclerz-niemiec-olaf-scholz-w-warszawie-morawiecki-otwieramy-nowy-rozdzial-relacji> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022a. *Czerwone linie kanclerza Olafa Scholza*, „Rzeczpospolita” 24.03.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art35929201-czerwone-linie-kanclerza-olafa-scholza> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022b. *Jak wiarygodny jest Olaf Scholz*, „Rzeczpospolita” 12.07.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art36683241-niemcy-jak-wiarygodny-jest-olaf-scholz> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022c. *Niemcy podejmą misję ostatniej szansy?*, „Rzeczpospolita” 15.02.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art35687491-niemcy-podejmuj%C5%82-misje-ostatniej-szansy> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022d. *Niemcy ryzykują uzależnienie od Chin*, „Rzeczpospolita” 4.11.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art37353801-niemcy-ryzykuja-uzaleznienie-od-chin> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022e. *Niezrozumiała strategia Scholza w sprawie broni dla Ukrainy*, „Rzeczpospolita” 25.04.2022, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36144661-niezrozumiala-strategia-olafa-scholza-w-sprawie-broni-dla-ukrainy> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022f. *Ukraiński apel do Olafa Scholza i awantura w Bundestagu. Brak debaty wyrazem szacunku?*, „Rzeczpospolita” 18.03.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art35886251-ukrai%C5%84ski-apel-do-olafa-scholza-i-awantura-w-bundestagu-brak-debaty-wyrazem-szacunku> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022g. *Olaf Scholz nie zamierza izolować Chin*, „Rzeczpospolita” 20.12.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art37638221-olaf-scholz-nie-zamierza-izolowac-chin> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2022h. *Scholz w cieniu Bidena*, „Rzeczpospolita” 09.02.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art35658371-scholz-w-cieniu-bidena> (dostęp: 30.08.2023).

- Jendroszczyk, P. 2023a. *Berlin nadal na dnie*, „Rzeczpospolita” 14.02.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art37950781-berlin-nadal-na-dnie> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2023b. *Grillowanie Scholza*, „Rzeczpospolita”, 21.04.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art38364941-grillowanie-scholza-politycy-cdu-csu-szykuja-show-w-bundestagu> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2023c. *Po leopardach czas na taurusy*, „Rzeczpospolita” 2.08.2023, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art38890081-po-leopardach-czas-na-taurusy-rosnie-presja-na-olafa-scholza> (dostęp: 30.08.2023).
- Jendroszczyk, P. 2023d. *Rząd Scholza podzielony jak nigdy*, „Rzeczpospolita” 25.01.2023, <https://www.rp.pl/polityka/art37833791-rzad-scholza-podzielony-jak-nigdy> (dostęp: 30.08.2023).
- Kaliszewski, A. 2020. *W epoce Hermesa. Kilka uwag o edukacji dziennikarza i sytuacji zawodu dziennikarskiego*, [w:] *Nie bądźmy obojętni. Człowiek. Społeczeństwo. Polityka. Prace ofiarowane Prof. dr hab. Teresie Sasińskiej-Klas*, A. Hess, W. Świerczyńska-Głównia (red.), Wydawnictwo Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Karnitschnig, M. 2023. *Germany debates sending more arms to Ukraine — again*, „Politico” 14.08.2023, <https://www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/germany-debates-sending-more-arms-to-ukraine-again/> (dostęp: 30.08.2023).
- Khmilevska, P. 2022. *The European Union in the face of Russia's war with Ukraine*, „Rocznik Integracji Europejskiej”, nr 16, ss. 191–207. DOI: <https://doi.org/10.14746/rie.2022.16.11>.
- Krippendorff, K. 2018. *Content analysis: An introduction to its methodology*, Sage Publications, Los Angeles.
- Lippert, B. 2023. *EU-Erweiterungspolitik in der Zeitenwende: Zäsur oder business as usual?*, „Zeitschrift für Politikwissenschaft”, ss. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41358-023-00350-w>.
- Lisowska-Magdziarz, M. 2004. *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów: wersja 1.1*, Wydawnictwo NIF, Kraków.
- Łódzki, B. 2017. *Medialny obraz naukowca na przykładzie polskiej prasy opiniotwórczej*, „Horyzonty Wychowania”, nr 16(39), ss. 97–114.
- Maha El Dahan. 2023. *Ukraine seeks progress towards peace at Saudi Arabia talks*, 5.08.2023, <https://www.reuters.com/world/ukraine-expects-difficult-successful-talks-saudi-arabia-2023-08-05/> (dostęp: 30.08.2023).
- Mahon, A., Pearce, J. C., Korobkov, A., Gabdulhakov, R., Gozalishvili, N., Topuria, R., Stercul, N., Vacarelu, M. 2023. *Russia's Invasion of Ukraine: What Did We Miss?*, „International Studies Perspectives”, ekad006, ss. 1–34. DOI: <https://doi.org/10.1093/isp/ekad006>.
- Marciniak, E. 2018. *Komunikacyjny wymiar przywództwa politycznego*, [w:] *Przywództwo – etyka – polityka*, E. Marciniak, J. Szczupaczyński (red.), Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa.
- Masciulli, J., Molchanov, M.A., Knight, W.A. 2016. *Political leadership in context*, [w:] *The Ashgate research companion to political leadership*, M. Molchanov, J. Masciulli (red.), Routledge, London.
- Mearsheimer, J. J. 2014. *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault*, „Foreign Affairs”, nr 93(5), ss. 77–89.
- Mearsheimer, J. J. 2022. *The causes and consequences of the Ukraine crisis*, „The National Interest” 23.06.2022, <https://nationalinterest.org/feature/causes-and-consequences-ukraine-crisis-203182> (dostęp: 30.08.2023).
- Meister, S. 2022. *The Russia-Ukraine Crisis: Where Does Germany Stand?*, „Russian Analytical Digest”, nr 276, ss. 7–8. DOI: <https://doi.org/10.3929/ethz-b-000533116>.
- Mrozowski, M. 2012. *Tożsamość nauk o mediach. Przyczynek do dyskusji*, „Studia Medioznawcze”, nr 49(2), ss. 24–32.
- Niclauf, K. 2014. *Kanzlerdemokratie: Regierungsführung von Konrad Adenauer bis Angela Merkel*, Springer-Verlag, Wiesbaden.
- Olex-Szczytowski, M. 2022. *Uwaga, Niemcy się zbroją*, „Rzeczpospolita” 02.08.2022, <https://www.rp.pl/opinie-polityczno-spoleczne/art36798111-uwaga-niemcy-sie-zbroja> (dostęp: 30.08.2023).
- Otte, T. G. 2022. *Zeitenwende: Russia's War against Ukraine and the End of the Thirty Years' Holiday*, „H-Diplo”, nr 416, ss. 1–7.

- Parys, J. 2023. *Europa na rozdrożu*. „Rzeczpospolita” 26.06.2023, <https://www.rp.pl/opinie-polityczno-spoleczne/art38528741-europa-na-rozdroz> (dostęp: 30.08.2023).
- Riffe, D., Lacy, S., Fico, F., Watson, B. 2019. *Analyzing media messages: Using quantitative content analysis in research*, Routledge, New York.
- Rosumek, L. 2007. *Die Kanzler und die Medien: Acht Porträts von Adenauer bis Merkel*, Campus Verlag, Frankfurt–New York.
- rp.pl. 2022. *Trudna podróż kanclerza Scholza do Chin*, „Rzeczpospolita” 04.11.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art37351721-trudna-podroz-kanclerza-scholza-do-chin> (dostęp: 30.08.2023).
- Sageder, M., Mitter, C., Feldbauer-Durstmüller, B. 2018. *Image and reputation of family firms: a systematic literature review of the state of research*, „Review of Managerial Science”, nr 12, ss. 335–377. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11846-016-0216-x>.
- Stent, A. 2022. *Germany and Russia: Farewell to Ostpolitik?*, „Survival”, nr 64(5), ss. 27–38. DOI: <https://doi.org/10.1080/00396338.2022.2126194>.
- Terhalle, M. 2022. *Can Chancellor Scholz save the West? The new German government and global geopolitics*, LSE Ideas Strategic Update, http://eprints.lse.ac.uk/114494/1/Terhalle_can_chancellor_schol_save_the_west_published.pdf (dostęp: 30.08.2023).
- White, M. D., Marsh, E. E. 2006. *Content analysis: A flexible methodology*, „Library Trends”, nr 55(1), ss. 22–45.
- Wiatr, J. 2008. *Przywódstwo polityczne. Studium politologiczne*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Łódź.
- Wood, S. 2023. *Germany and Nord Stream 2: evolution and end of an incongruous policy*, „International Politics”, ss. 1–24. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41311-023-00453-9>.

THE IMAGE OF THE POLITICAL LEADERSHIP OF CHANCELLOR OLAF SCHOLZ IN THE
“RZECZPOSPOLITA” DAILY IN THE CONTEXT OF RUSSIA’S WAR IN UKRAINE (2021–2023)

Abstract: The aim of the article is to reconstruct the media image of Olaf Scholz’s political leadership in the period immediately preceding Russia’s full-scale invasion of Ukraine in 2022 and during the war until the conference on the future of Ukraine held in Saudi Arabia in Jeddah. The author used the method of content analysis, the method of systematic literature review and the method of analysis and synthesis. The image of Scholz in the “Rzeczpospolita” daily is ambivalent and reflects the so-called *Realpolitik*. The German chancellor has been presented as a politician who supports Ukraine basically only at the declarative level, while the media image of Germany’s real actions is inconsistent with the chancellor’s verbal message. In the analyzed daily, the image of the head of the German government is that of a politician who intends to maintain business relations with Russia and return to the business-as-usual policy with the Russian Federation. Scholz is presented as a politician who does not support Ukraine in its aspirations related to membership in NATO and the European Union. The article increases the cognitive value in the area of research on the media image of Europe’s political leaders in the context of the war in Ukraine led by the Russian Federation.

Keywords: Olaf Scholz, political leadership, “Rzeczpospolita”, image, Russia’s war in Ukraine

BIOGRAM

Rafał Leśniczak, doktor habilitowany nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach (UMCS 2020), profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, kierownik Katedry Komunikacji Społecznej, Public Relations i Nowych Mediów Instytutu Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW w Warszawie. Jest autorem ponad 90 publikacji naukowych z zakresu mediów, religii i polityki. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół komunikowania politycznego, analizy wizerunku prasowego instytucji, organizacji, liderów politycznych, procesów personalizacji i mediatyzacji, public relations oraz teorii komunikowania masowego. Kontakt e-mail: rafalles@vp.pl